

Obszar strategiczny

Gospodarka i konkurencyjność przedsiębiorstw

Streszczenie scenariusza

Techno-polaryzacja

Narracja transformacji od kapitalizmu klasy średniej do neofeudalnego dualizmu

Automatyzacja i cyfryzacja nie są neutralnymi narzędziami postępu, lecz mechanizmami redystrybucji władzy od klasy średniej ku oligopolom technologicznym i państwom autorytarnym. Do 2040 roku Polska przechodzi przez systemową transformację gospodarki kapitalistycznej opartej na klasie średniej w neofeudalny dualizm charakteryzujący się koncentracją zasobów u wąskiej elity technologiczno-kapitałowej, atomizacją większości społeczeństwa oraz emergencją nowych form organizacji lokalnej jako reakcji obronnej.

Zderzenie dwóch ekonomii jako mechanizm napędowy

Kluczowym źródłem transformacji jest napięcie między **ekonomią skali** a **ekonomią unikalności**. Automatyzacja radykalnie obniża koszty krańcowe w procesach standaryzowanych, faworyzując duże korporacje zdolne do implementacji zaawansowanych systemów AI i robotyki. Jednocześnie wzrasta premia za dobra i usługi o wysokiej komponente manualnej, sensorycznej i lokalnej historii. To zderzenie tworzy sprzężenia zwrotne prowadzące do konsolidacji rynku, pauperyzacji klasy średniej oraz profesjonalizacji rzemiosła.

Trzyfazowa transformacja - upadek i odrodzenie

Akt I: Architektura podporządkowania (2025-2031)

Transformacja rozpoczyna się od **geopolitycznej utraty suwerenności**. Europa traci strategiczną autonomię w trzech kluczowych wymiarach:

- energetycznym - uzależnienie od LNG amerykańskiego po odcięciu od rosyjskich surowców,
- technologicznym - brak własnych ekosystemów chipów, platform chmurowych, systemów AI oraz
- militarnym - całkowita zależność od NATO.

To podporządkowanie wymusza określoną ścieżkę technologiczną. Europa nie może wybierać swoich narzędzi cyfryzacji, lecz musi adoptować rozwiązania hegemonów. Polska jako część "półwyspu na północy" doświadcza tego podwójnie – stając się **wasalem wasala**.

Cyfrowe raportowanie staje się infrastrukturą kontroli. UE narzuca standardy cyfrowego raportowania działające na infrastrukturze kontrolowanej przez amerykańskie oligopole lub chińskie rozwiązania. Cyfrowe raportowanie tworzy "**cyfrowy kataster gospodarki**" - każda firma, transakcja i proces jest zmapowany i monitorowany, oznaczając przejście od nieprzejrzystych stosunków klasycznego kapitalizmu do przejrzystości wobec władzy.

Równocześnie **globalny fracht eliminuje geografie** jako przewagę konkurencyjną. Autonomiczne statki kontenerowe, drony cargo średniego zasięgu oraz cyfrowa optymalizacja łańcuchów dostaw obniżają koszty transportu o 30-40% przy jednoczesnym skróceniu czasu dostaw. Import z Azji przez zachodnie lotniska i porty staje się tańszy niż produkcja w Polsce, podważając rolę kraju jako "montowni Europy".

Akt II: Wielka dezintegracja (2031-2036)

W drugiej fazie struktura władzy z pierwszego aktu generuje nieuchronny **rozkład klasy średniej** przez trzy mechanizmy. Firmy B2B w łańcuchach dostaw są eliminowane przez algorytmy optymalizacyjne korporacji wykorzystujące transparentność cyfrowego raportowania. Usługi profesjonalne (księgowość, doradztwo, analityka) są przejmowane przez automatyzację AI w 60-70%. Handel detaliczny i usługi lokalne są pozbawiane konkurencyjności przez platformy e-commerce z AI-personalizacją i logistyką dronową.

Kluczowa jest "**pętla śmierci klasy średniej**": spadek dochodów → spadek popytu konsumpcyjnego → dalsze bankructwa → dalszy spadek dochodów.

W odpowiedzi na tę destrukcję powstaje **lokalna inwentaryzacja** jako reakcja obronna. Małe społeczności i przedsiębiorcy rozpoczynają oddolną inwentaryzację niemobilnych zasobów i wiedzy. Odkrywane są lokalne złoża rzadkich minerałów, unikalne gliny, źródła termalne oraz potencjał bioekonomii lasów.

Równocześnie następuje **przebiegunowanie prestiżu** jako adaptacja kulturowa. Pokolenie wchodzące na rynek pracy 2030-2035 obserwuje, że rodzice z wyższym wykształceniem tracą pracę, podczas gdy rzemieślnicy mają stabilną pracę i rosnące stawki. Następuje pragmatyczna reorientacja ku szkołom zawodowym, rzemiosłu i praktycznym umiejętnościom. Polska ma przewagę w postaci niezniszczonej całkowicie kultury szacunku dla rzemiosła (tradycja cechowa, szkolnictwo zawodowe PRL-u).

Akt III: Punkt bifurkacji (2036-2040)

Trzecia faza może być zdominowana przez potencjalny "**krach systemu**" wywołany przez pojawienie się AGI w latach 2037-2038. Może to spowodować kryzys zaufania cyfrowego przez przełamanie systemów cyberbezpieczeństwa, masowe wycieki danych, ataki na systemy logistyczne oraz panikę finansową. To może odwrócić wektory dominacji: cyfrowe raportowanie się zawiesza (małe firmy działające "obok" systemów cyfrowych okazują się stabilniejsze), globalny fracht się komplikuje (boom dla lokalnych dostawców), geopolityczne wasalstwo słabnie.

Cztery systemowe pętle przyczynowe

Scenariusz identyfikuje kluczowe mechanizmy sprzężeń zwrotnych:

- **Pętla 1 - Spirala podporządkowania:** Utrata suwerenności geopolitycznej → wymuszenie transparentnych systemów cyfrowych → optymalizacja globalnych łańcuchów przez hegemonów → utrata konkurencyjności lokalnych firm → dalsze osłabienie suwerenności.
- **Pętla 2 - Rozkład klasy średniej:** Transparentność + globalne łańcuchy → eliminacja konkurencyjności średniaków → spadek popytu krajowego → dalsze bankructwa średnich firm.
- **Pętla 3 - Emergencja lokalna:** Pauperyzacja → desperacka poszukiwania alternatyw → lokalna inwentaryzacja + rewaloryzacja rzemioła → nowe nisze konkurencyjne → częściowe odwrócenie pauperyzacji.
- **Pętla 4 - Krach jako reset:** AGI destabilizacja → załamanie systemów cyfrowego nadzoru i globalnej logistyki → rewaloryzacja lokalnej produkcji i pracy fizycznej → zmniejszenie wasalstwa → nowa równowaga.

Trzy subscenariusze konkurencyjności Polski 2040

- **Subscenariusz A - Peryferyjna platforma** (50% prawdopodobieństwo): Kontynuacja spirali podporządkowania i rozkładu klasy średniej przy słabej emergencji lokalnej. Konkurencyjność niska - Polska jako teren montażu korporacji zagranicznych z dualizmem społecznym i drenażem mózgów. PKB per capita: 60-70% średniej UE (regres z obecnych ok. 75%).
- **Subscenariusz B - Adaptacyjna nisza** (30% prawdopodobieństwo): Wzmocnienie emergencji lokalnej z "nowymi modelami biznesowymi w rzemiośle" rosnącą do 15-20% gospodarki. Konkurencyjność średnia-wysoka w niszach.
- **Subscenariusz C - Post-kryzysowy skok** (20% prawdopodobieństwo): Krach spowodowany AGI z Polską jako relatywnym beneficjentem chaosu. Konkurencyjność wysoka regionalnie - hub dla firm szukających stabilności, silna pozycja w żywności i zasobach. PKB per capita: 75-90% średniej UE (zależnie od głębokości kryzysu globalnego).

Archipeląg unikalności w oceanie standaryzacji

Główny wątek scenariusza pokazuje, że do 2040 roku automatyzacja i cyfryzacja przearanżują polską gospodarkę w kierunku **dwubiegunowości**: z jednej strony korporacyjna skala wykorzystująca efekty sieciowe i automatyzację, z drugiej "ekonomia unikalności" oparta na rzemiośle, kompetencjach manualnych i lokalnych zasobach.

Konkurencyjność Polski nie będzie zależała od stopnia automatyzacji, lecz od skuteczności budowy alternatywnego modelu opartego na lokalnych niemobilnych zasobach, wiedzy rzemieślniczej niemożliwej do łatwej automatyzacji, sieciach kooperacyjnych odpornych na dominację platform oraz redundancji i odporność wobec szoków systemowych.

To nie jest romantyczny powrót do przeszłości, lecz **postdigitalna strategia przetrwania i rozwoju** w świecie cyfrowych imperiów, gdzie Polska może stać się "archipelagiem unikalności"

otoczonym oceanem globalnej standaryzacji - równoważąc globalną efektywność z lokalną odpornością, zaawansowaną technologię z odzyskaną wartością pracy ludzkiej.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Polskie Towarzystwo Cyfrowe
<http://cyfryzacja.org>

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez
Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.

Dofinansowanie: 1 467 000 zł, Całkowita wartość: 1 467 000 zł